

Rapport

Rammeverk for optimal ende-til-ende dataflyt i Fiskeridirektoratet

Aslak Øvstetun & Ida Omenaas Flaageng | Mai 2022

Livet i havet – vårt felles ansvar

Rapport

Rammeverk for optimal ende-til-ende dataflyt i Fiskeridirektoratet

Årstall	Ansvarlig avdeling:	Emneord:
2022	Program for informasjonsforvaltning	Informasjonsforvaltning
Arkivsaksnummer:	Dato utgitt:	Totalt antall sider:
21/6125	25.05.2022	14
Saksansvarlig:	ISSN/ISSB:	
Aslak Øvstetun & Ida Omenaas Flaageng	[ISSN/ISSB]	

Sammendrag

Det eksisterer i dag ikke et helhetlig rammeverk for optimal ende-til-ende dataflyt i Fiskeridirektoratet. Dette innebærer at det ikke er etablert tydelige ansvarsroller knyttet til eierskap av data gjennom livsløpet, og at det ikke eksisterer en strukturert og standardisert prosess med tilhørende prinsipper for hvordan data skal flyte fra innsamling av data til data blir tilgjengeliggjort til eksterne aktører.

Formålet med denne rapporten er å etablere en helhetlig tilnærming for å sikre optimal ende-til-ende dataflyt for Fiskeridirektoratets dataflyter, med fokus på å standardisere og derigjennom effektivisere dataflyten. Rapporten gir uttrykk for et fremtidsbilde der forventet gevinst vil være økt verdi av tilgjengelige data både internt og eksternt.

Tilnærmingen inkluderer også føringer for hvordan datasett og tilhørende livsløp skal dokumenteres på en hensiktsmessig måte. Vi ønsker med denne rapporten å etablere et rammeverk for samhandling, kompetansebygging og arbeidsmetoder for å legge til rette for optimal dataflyt, samt avklare roller som skal sikre at eierskap til data ivaretas gjennom hele dataflyten.

Mange roller i rapporten er i dag (uformelt) ivaretatt av ulike medarbeidere, team og seksjoner i Fiskeridirektoratet, men praksisen kan variere fra dataflyt til dataflyt.

Rammeverket vil bli revidert ved behov.

Gevinst og resultat oppnås først når rammeverk har ført til at en endring i hvordan direktoratet jobber med sine data.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	4
1.1	Bakgrunn og formål.....	4
1.2	Avgrensinger.....	4
1.3	Metode.....	4
1.4	Implementering	5
2	Definisjoner	5
3	Prinsipper for optimal dataflyt	7
4	Stegene i en dataflyt.....	8
4.1	Innsamling fra datakilder	8
4.2	Mottak (grunndata).....	8
4.3	Datatilrettelegging og dataforberedelse.....	8
4.4	Tilgangspunkt (verktøy).....	9
4.5	Intern analyse og bruk.....	9
4.6	Ekstern dataformidling	9
5	Roller og ansvar i en optimal dataflyt	9
5.1	Eierroller	10
5.1.1	Dataeier.....	10
5.1.2	Regelverkseier	11
5.1.3	Produkteier	11
5.1.4	Verktøyeier	12
5.2	Operative roller	12
5.2.1	Datagenerator	12
5.2.2	Utvikler	12
5.2.3	Avansert databehandler.....	13
5.2.4	Datakonsument	13
5.2.5	Dataformidler.....	13
5.2.6	Informasjonsforvalter	13
6	Rammeverk for optimal dataflyt	14

1 Innledning

Et prioritert prosjekt i [Program for Informasjonsforvaltning](#) er å [etablere et rammeverk for å sikre en optimal ende-til-ende dataflyt](#) for Fiskeridirektoratets arbeidsprosesser.

Et rammeverk skal forstås som kombinasjonen av prinsipper for optimal dataflyt og tydelige, definerte roller (ansvar og oppgaver).

Prinsippene skal sikre en enhetlig oppfatning rundt hvordan data optimalt bør flyte gjennom Fiskeridirektoratet. Disse prinsippene skal være førende for ulike initiativer og prosjekter innen Fiskeridirektoratets arbeid med informasjonsforvaltning, på tvers av ulike dataflyter. Etterlevelse av disse skal legge til rette for god informasjonsforvaltning. Samarbeid mellom de ulike rollene i dataflyten av avgjørende for optimal dataflyt.

Vi ønsker med denne rapporten å etablere et rammeverk for samhandling, kompetansebygging og arbeidsmetoder for å legge til rette for optimal dataflyt, samt avklare roller som skal sikre at eierskap til data ivaretas gjennom hele dataflyten.

Rapporten inneholder en grafisk illustrasjon av hvordan prinsippene henger sammen med rollene for dataflyten.

1.1 Bakgrunn og formål

En kartlegging av Fiskeridirektoratet viser at:

«Fiskeridirektoratet mangler en gjennomgående systematikk for hele livsløpet til dataene; hvordan registrere behovene for data og hente dem inn, hvordan spesifisere og prioritere oppgavene, hvordan legge til rette for effektiv videre bruk av dataene, kvalitet i data, hvordan håndtere informasjonssikkerhet og personvern knyttet til dataene og hvordan formidle dem videre på en strukturert, åpen og effektiv måte»¹.

På bakgrunn av ovennevnte kartlegging er det igangsatt et prosjekt for å «Etablere optimal ende-til-ende dataflyt» hvor en av leveransene er å etablere et helhetlig rammeverk.

Gevinsten ved å etablere et rammeverk er å legge til rette for optimale arbeidsprosesser og økt bruk av tilgjengelige data. Bedre kvalitet og kontroll på dataene vil øke verdien av dataene ved både intern og ekstern bruk.

Rapporten gir uttrykk for et fremtidsbilde, der gevinst og resultat oppnås først når rammeverket har ført til at vi endrer måten vi jobber på.

1.2 Avgrensinger

I utarbeidelsen av rammeverket har vi valgt å ikke endre i definisjonen på en produkteier, som er en innarbeidet rolle i direktoratet i dag. Rammeverket går heller ikke inn i hvorvidt, eller for så vidt hvordan, den foreslåtte ansvarsfordelingen eventuelt skal påvirke ressursfordelingen mellom personer eller enheter i Fiskeridirektoratet. I rammeverket går vi heller ikke inn i organisatoriske spørsmål, som hvorvidt et team med utviklere kun skal ha en produkteier. Videre vil vi presisere at rapporteringsverktøy (som f.eks. næringens fagsystemer) ikke omfattes av verktøybegrepet vi anvender i dette rammeverket.

1.3 Metode

For å få en dypere innsikt i hvordan roller og prinsipper ble forstått og ivaretatt i

¹ PWC. Prosjektbeskrivelse til foreslåtte prosjekter.

organisasjonen per i dag, ble det besluttet å kartlegge dataflyten i fire sentrale datasett som de er («as is»). De fire datasettene som ble kartlagt var innenfor virksomhetsområdene havressursforvaltning og akvakulturforvaltning (akvakulturregisteret, landings- og sluttседdel, biomasse og turistfiskedata).

Kartleggingen har dokumentert at roller fortolkes ulikt og heller ikke er tydelig definert i de forskjellige dataflytene. Det er bl.a. gråsoner mellom produktteamene på IT og de avanserte databehandlere i tilretteleggingen av dataene og forskjellig praksis i formidling og eierskap av data. I rapporten har vi brukt denne innsikten til å definere noen roller og ansvarsområder som i høyere grad passer til den juridiske, tekniske og organisatoriske virkeligheten et datasett i Fiskeridirektoratet typisk opererer i.

I kartleggingen ble de forskjellige dataflytene også vurdert opp mot prinsipper for optimal dataflyt (formulert av PWC på bakgrunn av PwCs intervjuer med ansatte i Fiskeridirektoratet). I intervjuer med nøkkelpersoner i de fire dataflytene ble det avdekket at direktoratet har et forbedringspotensial på områder som tilgangsstyring, datadokumentasjon, tilrettelegging av data basert på brukerbehov, og bruk av kodeverk. Det kom også frem at det er utarbeidet flere rutiner og gjort et betydelig arbeid når det gjelder datadokumentasjon, men at det ikke er helhetlig for direktoratet. Det kom også frem at det er sterk avhengighet mellom Fiskeridirektoratets dataflyter og eksterne fagsystem (f.eks. oppdrettsnæring og salgslag). Gjennom kartleggingen har vi fått forslag til nye prinsipp og endring/fjerning av eksisterende prinsipp.

Det ble gjennomført diskusjonsmøter med ulike interessenter² om utkast til rapport. Utkastet ble deretter sendt på intern høring.

1.4 Implementering

Program for Informasjonsforvaltning foreslår en stegvis implementering av rammeverket, og har vedlagt en oversikt over direktoratets mest sentrale dataflyter (ikke i prioritert rekkefølge). I tråd med rammeverket fremgår ansvarlig enhet for hver dataflyt. For noen dataflyter er dette delt i hvilken enhet som er ansvarlig for regelverket, og hvilken som er ansvarlig for å innsamle og kvalitetssikre dataene. Program for Informasjonsforvaltning vil støtte dataeierne i implementeringen av rammeverket, bl.a. ved hjelp av en mal vedlagt rammeverket.

Rammeverket vil bli evaluert og revidert når vi har fått noe erfaring med bruk av det. Program for informasjonsforvaltning vil ha ansvar for revisjon.

2 Definisjoner

For å sikre en ensartet forståelse av sentrale begreper, er disse beskrevet mer inngående i dette kapitlet.

Data og informasjon

Et datapunkt er en observasjon av egenskaper (f.eks. ved en hendelse eller et objekt). Data er det materielle (eller fysiske) grunnlaget for å tilføre mennesker informasjon, og består av en samling datapunkt. Informasjon er data i et format som lar seg kommunisere mellom mennesker eller datamaskiner.

Datasett

Et [datasett](#) er en samling med data, for eksempel i form av en tabell, liste eller en database.

² Representanter fra statistikkavdelingen, IT-avdelingen, analysegruppen, GIS, samt produkteiere og dataeiere

Datakilde

En datakilde er stedet der dataene kommer fra (innhenting og registrering).

Dataflyt

Enhver form for data som gjennomgår hele eller deler av en ende-til-ende dataflyt som en del av, eller som et resultat av, Fiskeridirektoratets arbeidsprosesser. En dataflyt kan være et register som for eksempel akvakulturregisteret eller data knyttet til aktivitet som for eksempel landings- og sluttseddeldata.

Ende-til-ende dataflyt

Ende-til-ende dataflyt skal forstås som hele prosessen fra data blir registrert eller innhentet til direktoratet, til dataene lagres, kobles, tilrettelegges, analyseres, tilgjengeliggjøres og formidles internt og eksternt³.

Grunndata

Grunndata er de dataene som ligger nærmest datakilden.

Analysedatasett

Analysedatasett er tilrettelagte datasett der formålet er å forenkle uttak av statistisk informasjon samt uttak av enkeltinformasjon. Analysedatasett er ofte satt sammen av flere grunntabeller og er i tillegg beriket med tekstforklaring til erstatning av koder.

Database

En database er en samling data lagret på et elektronisk medium. Datasamlingen er organisert og strukturert etter en bestemt strategi eller modell – en databasemodell.

Datadokumentasjon

Dokumentere data med tilhørende variabler og tabeller med den hensikt at andre (internt eller eksternt) skal kunne forstå hvilken informasjon datasettet har, for bl.a. å kunne vurdere om de kan gjenbruke/viderebruke informasjonen.

Verktøy

Applikasjoner som brukes for tilrettelegging, analyse, visualisering og/eller formidling av data. Eksempler på verktøy er: FME, Tableau, R Studio, SQL Developer og Yggdrasil.

Kodeverk og klassifikasjoner

Klassifikasjoner er "offisielle" kodeverk der kategoriene skal være gjensidig utelukkende og uttømmende.

Brukerbehov

I rammeverket skal begrepet 'brukerbehov' forstås som de behov de ulike brukerne har i dataflyten.

³ I noen dataflyter vil denne prosessen starte før dataene kommer inn til Fiskeridirektoratet (f.eks. dersom eksterne leverandører leverer en tjeneste som sørger for at data rapporteres til Fiskeridirektoratet). Da vil direktoratet i forkant fastsette krav til de data som skal rapporteres, men uten å ha direkte innflytelse på hvordan leverandøren løser oppgaven.

3 Prinsipper for optimal dataflyt

Det er definert seks prinsipper for optimal ende-til-ende dataflyt med formål å sikre en enhetlig oppfatning rundt hvordan data optimalt bør flyte gjennom Fiskeridirektoratet. Disse prinsippene skal være førende for ulike initiativer og prosjekter innen Fiskeridirektoratets arbeid med informasjonsforvaltning, på tvers av ulike dataflyter. Etterlevelse av disse skal legge til rette for god informasjonsforvaltning.

3.1 Roller og ansvar skal være tildelt i alle dataflyter. Samarbeid mellom de ulike rollene i dataflyten er avgjørende for optimal dataflyt.

Det er et mål at grunndata skal ha en identifiserbar eier (dataeier). Det skal være mulig å finne ut hvem som er ansvarlig for at grunndataene er vedlikeholdt og riktig beskrevet. Rollefordelingen skal også tydeliggjøre hvem som er ansvarlig for å sammenstille, analysere og formidle analysedatasett og grunndata internt og eksternt. For hver rolle er ansvar og oppgaver beskrevet.

Se punkt 5 for roller og ansvar i optimal dataflyt.

3.2 Vi ivaretar brukerbehov i ende-til-ende dataflyten for å sørge for at data gir verdifull innsikt til brukerne.

Brukerbehov i ende-til-ende dataflyten skal identifiseres og ivaretas ved endringer i eller etablering av nytt regelverk, datakilder og kodeverk. Det skal tas hensyn til at Fiskeridirektoratet bruker data til statistikk-, kart-, forvaltning-, tilsyn- og kontrollformål. Ved etablering av ny dataflyt skal seksjoner med ansvar for disse funksjonene involveres for å identifisere særskilte behov.

3.3 Vi automatiserer dataflyt der det er hensiktsmessig og legger til rette for at data kan gjen- og viderebrukes.

Fiskeridirektoratet skal unngå gjentakende databehandling i hele dataflyten og legge til rette for at data i høyest mulig grad flyter direkte og automatisk fra datakilden, og inn til Fiskeridirektoratets fagsystemer. Vi legger til rette for API (Application Programming Interface), bruk av data i direktoratets kartløsning der det er hensiktsmessig og ivaretar [«Kun-en-gang»-prinsippet](#) i hele dataflyten. [Data skal deles når de kan, og skjermes når de må.](#)

3.4 Grunndata og analysedatasett med tilhørende variabler skal dokumenteres i relevante datakataloger. Dokumentasjonen skal vedlikeholdes.

For å sikre at interne og eksterne brukere/interessenter effektivt kan utnytte potensialet som ligger i tilgjengelige data fullt ut, må Fiskeridirektoratet ha [«orden i eget hus»](#). Dette innebærer at grunndata og analysedatasett er dokumentert og lagt inn i relevante datakataloger (hhv. direktoratets fremtidige [interne datakatalog](#) og [Felles Datakatalog](#)).

3.5 Vi ivaretar personvern og gjennom god informasjonssikkerhet sikrer vi at data ikke urettmessig tilgjengeliggjøres til interne og eksterne.

Enhver ny eller eksisterende dataflyt skal følge føringene i [Fiskeridirektoratets styringssystem for informasjonssikkerhet](#), og dermed tilfredsstillende gjeldende krav og standarder knyttet til børssensitivitet, informasjonssikkerhet, tilgangsstyring og [personvern](#).

3.6 Vi har tydelige retningslinjer for tilgjengeliggjøring og formidling av data i ulike kanaler.

Program for informasjonsforvaltning vil i løpet av 2022 gjennomføre prosjektet [«Tilgjengeliggjøring av data eksternt»](#) med det formål å utarbeide felles standarder og retningslinjer for hvilke data som formidles på ulike flater.

I kommunikasjonen av dataene skal kunnskap fra dette prosjektet anvendes, med det formål at etatens data er lett tilgjengelig og forståelig, skaper verdi og innsikt i samfunnet og legger til rette for selvbetjente brukere.

4 Stegene i en dataflyt

Data kommer inn til direktoratet ved innhenting av eksterne data og/eller intern registrering av data, i utgangspunktet ut i fra et behov for kontroll/tilsyn eller forvaltning. Videre vil datasettene hentes inn og lagres i systemer for mottak, evt. bearbeides/valideres før de lagres. Dataene tilgjengeliggjøres ved hjelp av verktøy og anvendes hovedsakelig internt for avansert sammenstilling, analyse og visualisering, samt operative driftsoppgaver. Deretter blir relevante data tilgjengeliggjort til brukere/interessenter via en av de ulike tjenestene som anvendes for deling av data. Kvalitetssikring skjer i flere steg i dataflyten, både automatisk og manuelt, og er også en del av ansvaret/oppgaven i flere roller.

Steg i dataflyt

4.1 Innsamling fra datakilder

Datakilder representerer alle steder hvor man får data fra, og som dermed er opphavet til data som går gjennom hele eller deler av dataflyten i Fiskeridirektoratet. Datakilder i starten av verdikjeden kan overordnet deles inn i eksternt genererte data⁴ og interne brukergenererte data⁵. Fiskeridirektoratet har mest data i kategorien *eksternt genererte data*.

4.2 Mottak (grunndata)

Mottak er steget hvor data lagres i interne systemer. Data vil mottas ulikt avhengig av hvordan de innhentes og registreres. I dette steget er det vanlig at det gjennomføres en del validering og testing av data som mottas, slik at man reduserer sannsynlighet for at data av lav kvalitet flyter gjennom de etterfølgende stegene i dataflyten. I dette steget av dataflyten lagres og modelleres typisk grunndata, med tanke på effektiv og sikker lagring, samt høy datakvalitet.

4.3 Datatilrettelegging og dataforberedelse

I neste steg av dataflyten vil grunndataene typisk berikes, tilrettelegges og sammenstilles til analysedatasett.

⁴ Eksternt genererte data kan enten være definert av Fiskeridirektoratet, eller det kan være data som er generert av eksterne aktører, som Brønnøysundregisteret eller Folkeregisteret

⁵ Interne brukergenererte data kommer fra intern registrering (av blant annet saksbehandlere, kontrollører, utredere) på ulike flater som Minside, apper, nettbaserte skjema og ulike systemer som anvendes internt, ofte som et resultat av driftsoppgaver knyttet til saksbehandling, inspeksjon og tilsyn.

4.4 Tilgangspunkt (verktøy)

I denne delen av dataflyten anvendes forskjellige verktøy for bruk av data. Det er viktig med god tilgangsstyring til dataene for å ivareta personvern og sensitivitet (f.eks. person- og børssensitive data). Eksterne brukere kan også gis direkte tilgang til relevante verktøy hvor det er hensiktsmessig.

4.5 Intern analyse og bruk

Intern bruk kan omfatte eksempelvis bruk av grunndata i forbindelse med operative driftsoppgaver (kontroll, forvaltning, tilsyn), eller bruk av tilrettelagte analysedatasett i rapporter.

4.6 Ekstern dataformidling

Det siste steget i dataflyten er tilgjengeliggjøring og formidling av data til brukere/interessenter. Dette inkluderer næringsaktører (fisker, oppdretter, salgslag og andre aktører), allmennheten/media, forsknings-/utdanningsinstitusjoner og andre offentlige etater.

5 Roller og ansvar i en optimal dataflyt

I Fiskeridirektoratet har vi ti roller i en dataflyt, slik at ansvar og oppgaver i de ulike stegene blir ivaretatt. Kompleksiteten i dataflytene er forskjellig, slik at antall involverte personer vil variere.

Vi skiller mellom eierroller og operative roller.

For eierroller skal det som hovedregel være identifisert en ansvarlig enhet og navngitt person for hver rolle. Vi har fire eierroller: dataeier, regelverkseier, produkteier og verktøyeier. En enhet og samme person kan ivareta flere eierroller. I noen tilfeller vil f.eks. produkteier og regelverkseier være den samme navngitte personen. I andre tilfeller kan dataeier velge å ivareta produkteierrollen selv.

Operative roller er typisk ikke navngitte eller begrenset til en person, men *kan* være det i i noen dataflyter. Typisk er det her et team eller en gruppe medarbeidere som fyller de forskjellige rollene. Vi har seks operative roller: datagenerator, utvikler, avansert databehandler, datakonsument, dataformidler og informasjonsforvalter.

Det sentrale med de operative rollene er å forstå, identifisere og utføre oppgaver i hele ende-til-ende dataflyten. De mest omfattende operative rollene er utvikler og avansert databehandler. Rollen utvikler ivaretas hovedsakelig av et team hos IT-avdelingen, og rollen som avansert databehandler kan ivaretas av en gruppe medarbeidere plassert organisatorisk i forskjellige enheter.

Formålet med rollene datagenerator, datakonsument og dataformidler er å identifisere deres interesser og behov i dataflyten⁶.

Samarbeid mellom de ulike rollene i dataflyten av avgjørende for optimal dataflyt.

5.1 Eierroller

5.1.1 Dataeier

Som hovedregel legges dataeierskapet til lederen for den enheten som har det juridiske ansvaret for registeret/ fagområdet. Om det vurderes som mest hensiktsmessig for dataflyt og sluttprodukt, kan rollen som dataeier ivaretas av enheten som har ansvar for innsamling og kvalitetssikring av dataene. Dataeier må prioritere slik at han/hun har kapasitet til å følge opp ansvaret de er tildelt i dette rammeverket. Dataeier skal benytte spisskompetansen fra egen og andre enheter i Fiskeridirektoratet for å sikre at ansvaret ivaretas optimalt. Dataeier har hovedansvar for dataflyten og inkluderes i alle betydelige beslutninger vedrørende dataflyten.

Dataeieren har overordnet ansvar for:

- at eierroller i dataflyten er identifisert og utnevnt
- at brukerbehov er ivaretatt gjennom hele dataflyten og på tvers av dataflyter og kodeverk⁷
- å forstå hvordan de aktuelle dataene kan skape verdi
- tilstrekkelig datakvalitet i datasettene
- at interne og eksterne krav ivaretas, herunder hjemmel til bruk
- å automatisere dataflyten der det er hensiktsmessig og legge til rette for at data kan gjen- og viderebrukes
- at det eksisterer og vedlikeholdes datadokumentasjon for grunndata i relevante datakataloger
- sikre at data tilgjengeliggjøres, samtidig med at personvern og informasjonssikkerhet ivaretas

Det er dataeiers oppgave å:

- følge opp at grunndata hentes inn, lagres, bearbeides og tilgjengeliggjøres på en slik måte at brukernes behov møtes.
- vedlikeholde oversikt over roller for dataflyten på wikisiden for [Program for informasjonsforvaltning](#)
- koordinere og planlegge endringer av dataflyten, eksempelvis ved å etablere et dataforum for å sikre optimal dataflyt⁸

Dataeier kan delegere oppgaver til andre, og i de fleste dataflyter vil det være en utnevnt produkteier og/eller regelverkseier som utfører dataeiers oppgaver.

⁶ Å identifisere *datagenerator* innebærer at man identifiserer dataflytens første ledd. Det kan f.eks. være en gruppe tilsynsmedarbeidere, saksbehandlere eller inspektører. De kan involveres i dataforum ved behov, f.eks. ifm. utvikling av en ny skjema-løsning eller for å diskutere datakvalitet. På samme måte kan det å identifisere *datakonsument* i praksis innebære å lokalisere en gruppe medarbeidere som bruker dataflytens tilrettede data ifm. deres analyser. De oppgavene som ligger under rollen *dataformidler* kan i noen dataflyter fylles av *produkteier eller utvikler*, mens det i andre blir ivaretatt av ansatte i kommunikasjonsstaben eller statistikkavdelingen i en annen. Det sentrale er å tydeliggjøre og tildele oppgavene i dataflyten.

⁷ I vedlagte oversikt over dataflyter er kodesystem identifisert som en egen dataflyt.

⁸ Et dataforum skal forstås som en fast arena hvor relevante roller i dataflyten møtes for å diskutere aktuelle problemstillinger og forbedringer knyttet til dataflyten. Eksisterende faglige forum kan benyttes der det er hensiktsmessig, og hyppigheten er opp til den enkelte dataeier å vurdere.

5.1.2 Regelverkseier

Regelverkseier er ansvarlig for regelverket som danner hjemmelsgrunnlaget for innhenting/registrering av data⁹.

Regelverkseier er ansvarlig for:

- å ivareta hensyn og behov knyttet til brukerne gjennom hele dataflyten i forbindelse med regelverksendringer.
- at regelverksutviklingen gir et digitaliserings- og automatiseringsvennlig regelverk. Se Digitaliseringsdirektoratet sin [Veileder for digitaliseringsvennlig regelverk](#).
- Inngå og vedlikeholde avtaler om tilgang på data og deling av data i den aktuelle dataflyten

Ved regelverksendringer som krever digitalisering er det regelverkseiers oppgave å følge opp på prosedyrene og leveransene beskrevet i [«Rutine – utvikling av regelverk som krever digitalisering»](#).

Det er særlig viktig at regelverkseier har et nært samarbeid med dataeier/ produkteier og utvikler.

5.1.3 Produkteier

Produkteier er en rolle som benyttes i smidige utviklingsprosjekter¹⁰. Produkteier har ansvar for omfangsstyring i prosjektet og skal løpende påse at prosjektet løser de behovene som gir Fiskeridirektoratet og våre brukere/interessenter størst verdi.

Produkteier er ansvarlig for:

- at prosjektets leveringsomfang er utformet og beskrevet i form av en prioritert liste med produkter beskrevet som brukerhistorier (produktkø)
- analyse og videre behandling av omfangsrelaterte endringsforslag
- ansvarlig for å realisere prosjektets mål

Produkteieren har en bestiller-rolle i prosjektet, og representerer fagavdeling og/eller brukere/interessenter. Hovedansvaret i denne rollen er å vite og kommunisere hva som skal utvikles, hvorfor det skal utvikles og i hvilken rekkefølge det bør utvikles. En produkteier trenger altså en visjon for produktet som beskriver prosjektets hensikt og mål, og en plan for leveransene underveis.

Det er produkteiers oppgaver å:

- samle krav, innspill og etablere brukerhistorier fra brukere/interessenter og andre for å kunne presentere dette samlet i produktkøen.
- prioritere elementene i produktkøen med hensyn på nytteverdi. Alle elementene i produktkøen bør kunne knyttes til ett eller flere av Fiskeridirektoratets mål.
- kontinuerlig vedlikehold av produktkøen gjennom detaljering og forfining av de produktelementer som til enhver tid har høyest prioritert og klar for utvikling i neste sprint
- godkjenne testing av leveransene underveis

⁹ I scenarier der det er en rekke regelverkseiere og forskrifter involvert, vil den utnevnte regelverkseieren ha et særlig ansvar for helheten i regelverket, herunder koordinering. Avvik fra hovedregelen kan forekomme, f.eks. i tilfeller der det oppfattes mest hensiktsmessig at rollen ivaretas av lederen for enheten som forvalter hjemmelsgrunnlaget.

¹⁰ Produkteier sitt ansvar og oppgaver er gjengitt slik den står beskrevet på wiki [Produkteier - rolle og ansvar - Produktteam - \(fiskeridirektoratet.no\)](#)

- sørge for løpende forankring av krav og løsningsutforming underveis, mot fagavdeling og/eller brukere/interessenter

5.1.4 Verktøyeier

Verktøyeier er ansvarlig for å forvalte et bestemt verktøy for tilrettelegging, analyse, visualisering eller formidling av data. I en enkelt dataflyt kan det brukes flere verktøy.

Det er verktøyeiers oppgave å:

- være hovedkontaktpunkt for brukere, leverandør, administrator m.fl
- legge til rette for erfaringsdeling
- følge opp behovet for kurs/ opplæring
- oppdatering av retningslinjer for verktøyet
- sikre at lisenser utnyttes og fordeles der det er størst behov sammen med teknisk administrator

Det er Programstyre for informasjonsforvaltning som utpeker ansvarlig avdeling for verktøyeier.

5.2 Operative roller

5.2.1 Datagenerator

Datageneratoren produserer/ generer interne data, eksempelvis gjennom tilsyn og kontroll eller gjennom saksbehandling. Dataene registreres manuelt. Datagenerator er ansvarlig for at data og informasjon håndteres i henhold til gjeldende lover, retningslinjer og rutiner, herunder rettidig arkivering og saksbehandling.

Det er datagenerators oppgave å gi innspill på brukerbehov med hensyn til mulighet for forbedring.

5.2.2 Utvikler

Utvikler er ansvarlig for å lage systemer for å ta imot data inn til Fiskeridirektoratet og/eller internt registrerte data lagres i databaser og tilgjengeliggjøres internt.

Denne rollen ivaretar følgende oppgaver:

- sørge for at dataene hentes inn automatisk, validert og direkte fra kilden
- utarbeide teknisk dokumentasjon på hvordan dataene blir mottatt og lagret
- sørge for den tekniske delen av datautveksling med samarbeidende partnere nasjonalt og internasjonalt.
- jobbe tett opp mot produkteiere på de produktene de er med å utvikle
- sikre gode koblingsnøkler ifm. innsamling av data, f.eks. i forbindelse med utvikling av nye skjema.
- sikre kvalitet på datastrukturer iht. Fiskeridirektoratets kriterier for dette
- bygge løsninger som sikrer at operative driftsoppgaver kan gjøres effektivt
- legge til rette for API hvor det er mulig
- sikre at vi henter samme data kun en gang fra eksterne parter («Kun-en-gang»-prinsippet), der det er hensiktsmessig.
- se nye og eksisterende dataflyter i sammenheng
- teknisk kvalitetssikring av innhentet/ registrert data

I IT-avdelingen kan det være et team som ivaretar denne rollen for en enkelt dataflyt.

5.2.3 Avansert databehandler

En avansert databehandler er ansvarlig for å tilrettelegge analysedatasett, og standardisere og automatisere rapporter for intern og ekstern bruk.

Personen har teknisk kompetanse på kobling, uthenting og analyse av data. Den avanserte databehandleren har fortrinnsvis fagkunnskap om domenet som analyseres, alternativt samarbeider personen med en fagperson.

Det er en avansert databehandlers oppgave å:

- tilrettelegge analysedatasett basert på brukerbehov (f.eks. for å unngå gjentakende databehandling senere i dataflyten)
- sammenstille og analysere analysedatasett, inkl. på bestilling fra andre enheter
- tilgjengeliggjøre og vedlikeholde rapporter i direktoratets rapportportal
- sørge for tilstrekkelig datadokumentasjon av egne analysedatasett i relevante datakataloger og datakilder i verktøy (f.eks Tableau), for å legge til rette for gjen- og viderebruk av andre brukere/interessenter i dataflyten
- dokumentere sentrale spørringer (og kode) i kodeversjoneringsverktøy (f.eks. Bitbucket) der det er hensiktsmessig ved avanserte analyser, for å muliggjøre kunnskapsdeling internt og ifm. opplæring av nyansatte.
- tilgjengeliggjøre analysedatasett på hensiktsmessig format som dekker behov hos våre brukere/interessenter.
- kvalitetssikring av innhentet/ registrert data i samarbeid med andre relevante roller i dataflyten
- innhente data fra eksterne datakilder, der det er hensiktsmessig og det lar seg gjøre uten støtte fra utvikler

5.2.4 Datakonsument

Datakonsumenten utarbeider analyser og rapporter ved bruk av analysedatasett som allerede er tilrettelagt.

Det er en datakonsumentens oppgave å formulere gode brukerhistorier (til avanserte databehandlere og utviklere) for å sikre at operative driftsoppgaver kan utføres effektivt.

5.2.5 Dataformidler

Dataformidleren er ansvarlig for at rapporter og datasett blir tilgjengeliggjort i hensiktsmessige formater tilpasset ulike mottakergrupper i ulike interne og eksterne kanaler.

Det er dataformidlers oppgaver å:

- skape selvbetjente brukere ved å gi god informasjon rundt tilgjengelighet og konsum data.
- formulere gode brukerhistorier på vegne av mottakergrupper for å ivareta brukerbehov.

5.2.6 Informasjonsforvalter

Informasjonsforvalter er ansvarlig for å bidra til at direktoratet får en mer helhetlig tilnærming til dataflyter, også på tvers, og skal derutover veilede omkring informasjonsforvaltning.

Det er informasjonsforvalters oppgaver å:

- utarbeide, forvalte og veilede organisasjonen om rammeverket for optimal ende-til-ende dataflyt
- være et naturlig kontaktpunkt for organisasjonen vedrørende dataflyt og

informasjonsforvaltning

- bistå og veilede dataeier og andre roller i implementeringen og etterlevelsen av rammeverket
- utarbeide og forvalte en oversikt over verktøy for å sikre bruk av riktig verktøy til rett formål
- bistå med datadokumentasjon i relevante datakataloger i samarbeid med dataeier og avansert databehandler.
- utarbeide retningslinjer for hvilke data/informasjon som skal tilgjengeliggjøres i ulike kanaler, samt kommuniseres direkte til brukere/interessenter

6 Rammeverk for optimal dataflyt

Det samlede forhold mellom prinsipper og roller er illustrert i figuren nedenunder.

Rammeverk for optimal dataflyt

Hovedprinsipper for dataflyt

1. **Roller og ansvar** skal være **tildelt** i alle dataflyter. **Samarbeid** mellom de ulike rollene i dataflyten er avgjørende for optimal dataflyt.
2. Vi **ivaretar brukerbehov** i ende-til-ende dataflyten for å sørge for at data gir verdifull innsikt til brukerne.
3. Vi **automatiserer dataflyt** der det er hensiktsmessig og legger til rette for at data kan gjen- og viderebrukes.
4. **Grunddata og analysedatasett** med tilhørende variabler skal **dokumenteres** i relevante datakataloger. Dokumentasjon skal vedlikeholdes.
5. Vi ivaretar **personvern** og gjennom god **informasjonssikkerhet** sikrer vi at data ikke urettmessig tilgjengeliggjøres til interne og eksterne.
6. Vi har tydelige **retningslinjer** for **tilgjengeliggjøring og formidling** av data i ulike kanaler.

Steg i dataflyt

Roller i dataflyt

I Fiskeridirektoratet har vi 10 roller i en dataflyt, slik at ansvar og oppgaver i de ulike stegene blir ivarettatt. Kompleksiteten i dataflytene er forskjellig, slik at antall involverte personer vil variere.

Eierroller

Det skal være identifisert en ansvarlig enhet og navngitt person for hver rolle. En enhet og samme person kan ivareta flere eierroller.

Dataeier kan delegerer oppgaver

- Dataeier** er lederen for den enheten som har det juridiske ansvaret for registeret/ fagområdet. I enkelte tilfeller kan rollen som dataeier ivaretas av enheten som har et særskilt ansvar for innsamling og kvalitetssikring av dataene. Dataeier har hovedansvar for dataflyten og inkluderes i alle betydelige beslutninger vedrørende dataflyten.
- Produkteier** er en rolle som benyttes i smidige utviklingsprosjekter. Produkteier har ansvar for omfangsstyring i prosjektet og skal løpende påse at prosjektet løser de behovene som gir Fiskeridirektoratet og våre brukere/interessenter størst verdi.
- Regelverkeier** er ansvarlig for regelverket som danner hjemmelsgrunnlaget for innhenting/registrering av data.
- Verktøyeier** er ansvarlig for å forvalte et bestemt verktøy for tilrettelegging, analyse, visualisering eller formidling av data. I en enkelt dataflyt kan det brukes flere verktøy.

Operative roller

er typisk ikke navngitte eller begrenset til en person. Det er et team eller en gruppe medarbeidere som fyller de forskjellige rollene.

Data-generator produserer/genererer interne data, eks. gjennom tilsyn, saksbehandling.

Utvikler er ansvarlig for å lage systemer for å ta imot data inn til Fiskeridirektoratet og/eller internt registrerte data lagres i databaser og tilgjengeliggjøres internt.

Avansert databehandler er ansvarlig for å tilrettelegge analysedatasett, og standardisere og automatisere rapporter for intern og ekstern bruk.

Data-konsument utarbeider analyser og rapporter ved bruk av analysedatasett som allerede er tilrettelagt.

Data-formidler er ansvarlig for at rapporter og datasett blir tilgjengeliggjort i hensiktsmessige formater tilpasset ulike mottakergrupper i ulike interne og eksterne kanaler.

Informasjonsforvalter er ansvarlig for å bidra til at Direktoratet får en mer helhetlig tilnærming til dataflyter, også på tvers, og skal derutover veilede omkring informasjonsforvaltning.

FISKERIDIREKTORATET

Telefon: 55 23 80 00
E-post: postmottak@fiskedir.no
Internett: www.fiskeridir.no

Livet i havet - vårt felles ansvar